

11.1 Παραδοσιακά παιχνίδια – Θεωρία

Πληροφορίες για το κείμενο

Το κείμενο αναφέρεται στα παραδοσιακά παιχνίδια και συγκεκριμένα το “Καλημέρα, βασιλιά”. Περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο παίζεται το παιχνίδι καθώς και τι γίνεται στην περίπτωση που κερδίσει ή χάσει η μια από τις δυο πλευρές.

Οι εγκλίσεις των ρημάτων

Ο Νικόλας αυτές τις μέρες απουσιάζει.

Η Κατερίνα θέλει να λύσει τις ασκήσεις της.

Παντελή, πρόσεχε, γιατί το παιχνίδι που παίζεις είναι επικίνδυνο.

Στα ρήματα των παραπάνω προτάσεων υπάρχουν οι τρεις τρόποι με τους οποίους μπορούμε να εκφράσουμε το ρήμα. Πιο συγκεκριμένα :

Τα ρήματα «απουσιάζει», «θέλει», «παίζεις» «είναι» δείχνουν **κάτι που είναι βέβαιο και δεν επιδέχεται αμφισβήτηση**.

Το ρήμα «να λύσει», **δείχνει μια επιθυμία**.

Ενώ το ρήμα «πρόσεχε» **δείχνει μια προτροπή ή εντολή**.

Οι διαφορετικές μορφές, τις οποίες έχει κάθε φορά το ρήμα και με τις οποίες δείχνει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται ή θέλουμε να γίνεται αυτό που φανερώνει, λέγονται εγκλίσεις.

Οι εγκλίσεις είναι τρεις, η Οριστική, η Υποτακτική και η Προστακτική.

Η **Οριστική** φανερώνει κυρίως: το **πραγματικό** και το **βέβαιο** (παρ. α, β). Συχνά όμως στο λόγο παίρνει κι άλλες σημασίες. Έτσι φανερώνει:

1. το **δυνατό** και λέγεται **δυνητική οριστική** (παρ. γ). Σχηματίζεται με το μόριο **θα** και **οριστική παρατατικού** ή **υπερσυντέλικου**.
2. το **πιθανό** και λέγεται **πιθανολογική οριστική**, (παρ. δ, ε). Σχηματίζεται με το πιθανολογικό μόριο **θα** και **οριστική κάθε χρόνου**.
3. **ευχή** και λέγεται **ευχετική οριστική** (παρ. στ). Σχηματίζεται με τα μόρια **άμποτε, είθε, μακάρι να, ας** και **οριστική παρελθοντικού χρόνου**.

4. παράκληση (παρ. ζ).

	Η Οριστική φανερώνει :	
α)	Κοιτάζει το γαλάζιο πουλί.	πραγματικό
β)	Το νερό της θάλασσας δεν πίνεται .	πραγματικό-βέβαιο
γ)	Θα έδινα τα πάντα, για να πετύχω.	το δυνατό
δ)	Ο Πέτρος δεν είναι μέσα. Θα παίζει στην αυλή. (=ίσως παίζει)	πιθανό
ε)	Δε θέλει να ακολουθήσει· θα κουράστηκε	πιθανό
στ)	Μακάρι να μην τον γνώριζα	ευχή
ζ)	Δεν έρχεσαι αύριο μαζί μου στη δουλειά;	παρακλήση

Η Υποτακτική δείχνει τι θέλουμε ή τι περιμένουμε να γίνει και **υπάρχει στον Ενεστώτα, τον Αόριστο και τον Παρακείμενο**. Την υποτακτική μπορούμε να την ξεχωρίσουμε από την Οριστική γιατί συνήθως έχει μπροστά της τις λέξεις να, για να, αν, εάν όταν μη(ν) κ.λπ.

Παράδειγμα : Ας παίξουμε (= θέλω να παίξουμε) . Όταν έρθουν οι διακοπές θα πάμε εξοχή (= περιμένουμε να έρθουν οι διακοπές).

	Παραδείγματα	η υποτακτική φανερώνει
α)	Αν βρω λίγο χρόνο, θα ζωγραφίσω.	το ενδεχόμενο
β)	Ας γίνω πρώτα καλά, και ύστερα βλέπουμε.	το επιθυμητό
γ)	Εδώ ας σταθώ κι ας ξαποστάσω .	προτροπή
δ)	Ας έρθει κι αυτός, αφού το θέλει.	παραχώρηση
ε)	Ας πάει στο καλό.	ευχή
στ)	Τότε να δεις τι αξίζω.	το δυνατό
ζ)	Να το πω; Να μην το πω; Τι να κάνω;	απορία
η)	Και να έρθει και να μην έρθει , εγώ θα πάω.	το πιθανό
θ)	Να μη μου ξαναμιλήσεις .	προσταγή

1. **προτροπή** και λέγεται **προτρεπτική υποτακτική** (παρ. γ) ,
2. **παραχώρηση** και λέγεται **παραχωρητική υποτακτική** (παρ. δ)
3. **ευχή** και λέγεται **ευχετική υποτακτική** (παρ. ε). Συνοδεύεται από τις λέξεις: *άμποτε, είθε, μακάρι να, ας*
4. το **δυνατό** και λέγεται **δυνητική υποτακτική** (παρ. στ)
5. **απορία** και λέγεται **απορηματική υποτακτική** (παρ. ζ)
6. το **πιθανό** και λέγεται **πιθανολογική υποτακτική** (παρ. η)
7. **προσταγή ή απαγόρευση** και λέγεται **προστακτική ή απαγορευτική υποτακτική** (παρ. θ)

Η υποτακτική είναι έγκλιση των προτάσεων κρίσεως και έχει άρνηση μη(ν) (παρ. ζ).

(Τα παραδείγματα είναι παρμένα από το Συντακτικό της Νέας Ελληνικής, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1996, κα' έκδοση)

Η **Προστακτική** δείχνει την πράξη του ρήματος ως προσταγή, παράκληση, προτροπή. Η Προστακτική υπάρχει στον Ενεστώτα και τον Αόριστο.

Παράδειγμα : Φύγε. Άκουσέ με. Βοήθησέ με, φίλε μου.

Η Οριστική, η Υποτακτική και η Προστακτική λέγονται Προσωπικές Εγκλίσεις, γιατί έχουν ξεχωριστούς τύπους για τα τρία πρόσωπα κάθε αριθμού. Η Προστακτική έχει ξεχωριστούς τύπους μόνο για το 2ο και το 3ο πρόσωπο κάθε αριθμού.

Ως Εγκλίσεις λογαριάζονται και το Απαρέμφατο και η Μετοχή αλλά επειδή δεν αναφέρονται σε πρόσωπα λέγονται Απρόσωπες εγκλίσεις.

Το Απαρέμφατο χρησιμεύει για τον σχηματισμό των συντελεσμένων χρόνων π.χ. η νεράιδα είχε ακουμπήσει με το ραβδί της... Το ακουμπήσει είναι Απαρέμφατο και υπάρχει μόνο στον Αόριστο.

Η Μετοχή υπάρχει στην Ενεργητική φωνή στον Ενεστώτα και τελειώνει σε -οντας ή ώντας (π.χ. παίζοντας με τους φίλους μου πέρασε η ώρα...) και στον **Παρακείμενο της Παθητικής φωνής, οπότε μοιάζει με επίθετο καθώς έχει τρία γένη** (π.χ. γύρισε

κουρασμένος από τη δουλειά). Η ενεργητική μετοχή σε –οντας ή –ώντας λέγεται και *γερούνδιο*.

Ο Συλλαβισμός

Συλλαβισμός λέγεται ο χωρισμός μιας λέξης σε συλλαβές.

Οι κανόνες συλλαβισμού είναι οι παρακάτω:

- **Ένα σύμφωνο**, όταν βρεθεί ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν. Π.χ. νε-ρό, ά-λο-γο, έ-χω κλπ.
- **Δυο όμοια σύμφωνα** χωρίζονται στο συλλαβισμό και το ένα πηγαίνει με τη μία συλλαβή και το άλλο με την άλλη. π.χ. θά-λασ-σα, αλ-λά, αμ-μου-διά, θάρ-ρος, Άγ-γε-λος κλπ.
- **Δυο διαφορετικά σύμφωνα** όταν βρεθούν ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, αν από τα δύο αυτά σύμφωνα αρχίζει ελληνική λέξη, τότε πηγαίνουν μαζί στον συλλαβισμό, αλλιώς χωρίζονται και το πρώτο πηγαίνει με το προηγούμενο φωνήεν και το άλλο με το επόμενο, π.χ. πέ-τρα (από το τρ αρχίζει ελληνική λέξη: τρέχω, τραπέζι, γι' αυτό πάνε μαζί). Αντίθετα, στις λέξεις: άν-θος, όρ-κος, αρ-κε-τά, χαρ-τί, όρ-θι-ος, τα δύο σύμφωνα χωρίζονται, επειδή από τα γράμματα νθ, ρκ, ρτ και ρθ, δεν αρχίζει καμιά ελληνική λέξη. (Τα συμπλέγματα θμ, γμ, χμ δε χωρίζονται): π.χ. αρι-θμός.
- **Τρία διαφορετικά σύμφωνα** πηγαίνουν μαζί με το δεύτερο φωνήεν, αν από τα τρία αυτά ή τουλάχιστον από τα δύο πρώτα αρχίζει ελληνική λέξη: π.χ. κα-τα-στρώ-νω (από το στρ αρχίζει ελληνική λέξη: στρατός). Αν δεν αρχίζει από αυτά ελληνική λέξη τότε χωρίζονται και το ένα πηγαίνει με το πρώτο φωνήεν και τα άλλα με το δεύτερο : π.χ. άν-θρω-ποσ από το νθρ ή νθ δεν αρχίζει ελληνική λέξη.
- **Οι σύνθετες λέξεις ακολουθούν κατά τον συλλαβισμό τους ίδιους κανόνες.** προ-σέ-χω, υ-πεύ-θυ-νος, εί-σο-δος, πα-ρα-κού-ω.
- **Τα δίψηφα σύμφωνα μπ, ντ, γκ, τα, τζ δε χωρίζονται στον συλλαβισμό.** μπου-μπού-κι, α-μπέ-λι, ντα-ντά, πέ-ντε, μπα-γκέ-τα, μου-γκρί-ζω.
- **Τα δίψηφα φωνήεντα (αι, ει, οι, υι, ου), οι δίφθογγοι(αϊ, αη, οϊ, οη), οι καταχρηστικοί δίφθογγοι (ι, υ, ει, οι + φωνήεν ή δίψηφο) και οι συνδυασμοί αυ και ευ κατά τον συλλαβισμό λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν.** αϊ-μα, νε-ράι-δα, ά-πια-στος, ναύ-της.